

LBRIS

We know
books

SFÂNTUL MAXIM GRECUL

Viata și cuvinte de folos

Traducere:

Florentina Cristea

EDITURA EGUMENITA

Introducere	5
Viața cuviosului părintelui nostru Maxim Grecul	15
Prefață	73
Cuvântul I. Cuvânt foarte folositor pentru sufletul celor care sunt atenți la el scris ca un dialog între minte și suflet; tot aici și împotriva cămătăriei	77
Cuvântul II. Convorbirea sufletului cu mintea, cu întrebări și răspunsuri, despre locul unde se nasc în noi patimile; tot aici și despre Voia lui Dumnezeu și împotriva astrologilor	113
Cuvântul III. Discuție despre viața cea aspră a călugărilor, în care persoanele ce discută sunt: Filoktimon și Aktimon, adică iubitorul de avuție și neiubitorul de avuție	142
Cuvântul IV. Despre pocăință. Cuvânt foarte folositor pentru aceia care o cinstesc (pocăința - n.n.) cu credință și dragoste nefățarnică, cu grijă și cu aprecierea cuvenită	165
Cuvântul V. Despre pocăință	187
Cuvântul VI. Despre lăcomia pântecelui, care este pentru călugări pricina nenumăratelor rele	191
Cuvântul VII. Despre înșelăciunea viselor din timpul somnului	192
Cuvântul VIII. Învățăături de folos pentru conducătorii adevăraților credincioși	194
Cuvântul IX. Despre Voia cea neînțeleasă a lui Dumnezeu, despre bunătatea și iubirea Lui de oameni; tot aici și împotriva cămătarilor	217
Cuvântul X. Către aceia care trăiesc în păcate cu neputință de îndreptat dar împlinesc în fiecare zi canoanele și rugăciunile rânduite de Sfinții Părinți și prin acestea nădăjduiesc să se mântuiască	240

- Cuvântul XI.** Despre faptul că trebuie să împlinim făgăduințele noastre cu fapta 241
- Cuvântul XII.** Învățătură către monahi despre petrecerea vieții călugărești și despre importanța schimei mari 246
- Cuvântul XIII.** Scrisoare către cineva care dorește să se lepede de lume și să intre în monahism, însă amână mereu – și nu o dată a simțit chemare pentru aceasta. Îi cere însă cuviosului Maxim explicații la câteva pilde și cugetări neînțelese 252
- Cuvântul XIV.** Către cei care au de gând să se despartă de femeile lor fără forme legale și să intre în monahism 255
- Cuvântul XV.** Ca și cum ar fi din partea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu către cămătari, desfrânați și făcătorii tuturor relelor, care prin canoane și diferite cântări nădăduiesc să îi fie bineplăcuți ei 262
- Cuvântul XVI.** Cu privire la făgăduința postului 265
- Cuvântul XVII.** Îndemn la pocăință 266
- Cuvântul XVIII.** Scrisoare către un prieten, care a stat în închisoare și care l-a întrebat cum să se izbăvească de ispita satanică, de nălucirile ticăloase avute în vis, de senzațiile și gândurile desfrânate și de lașitate 267
- Cuvântul XIX.** Împotriva celor care se predau fără minte păcatelor sodomiei ticăloase și urâte de Dumnezeu, păcate care îi duc la pieire și la chinul veșnic 269
- Cuvântul XX.** Despre mărturisirea, pe care ar trebui să o facă episcopul din Tver înaintea Creatorului tuturor, după ce au fost mistuite de foc catedrala și toată curtea ei, cu tot avutul, și însuși orașul Tver, – unde a ars o mulțime de alte biserici și case ale locuitorilor, pedepsiți de mânia lui Dumnezeu, pe 22 iunie în anul 1537. Și despre răspunsul care i-ar veni de la Domnul, la care trebuie să ia seama cu frică și cu credință nefățarnică 276
- Cuvântul XXI.** Cuvânt de mulțumire pentru Domnul nostru Iisus Hristos, cu prilejul biruinței preamărite asupra hanului din Krîm, adus înaintea Stăpânei

noastre Născătoare de Dumnezeu prin marele și binecredinciosul cneaz Ioan Vasilievici în anul 1541	289
Cuvântul XXII. Cuvânt de laudă pentru restaurarea și reînnoirea clădirii bisericii de către episcopul Tverului, Acachie, după incendiul care a fost	299
Cuvântul XXIII. Glas ca din partea amvonului către preoții și diaconii care urcă în el	302
Cuvântul XXIV. Despre inscripția ce ar trebui să se facă pe amvon	303
Cuvântul XXV. Cu privire la traducerea psaltirii tâlcuite, care are următoarea notă în textul slav: „Cu smerenie în Domnul fac metanie binecredinciosului și înaltului împărat și domnitorului celui păzit de Dumnezeu și marelui cneaz, Vasili Ioanovici al Rusiei întregi, eu, cel mai mic între călugări, Maxim de la Sfântul Munte	303
Cuvântul XXVI. În care sunt înfățișate pe larg și cu Durere, neorânduiala și necuviința împăraților și dregătorilor din vremurile de pe urmă	323
Cuvântul XXVII. Scrisoare trimisă către cârmuitorii ortodocși despre conducere și despre faptul că trebuie să judece în chip plăcut lui Dumnezeu și cu milă	337
Cuvântul XXVIII. Scrisoare către împăratul cel binecredincios și marele cneaz al întregii Rusii – Ioan Vasilievici	344
Cuvântul XXIX. Scrisoare către preasfințitul Macarie, mitropolitul întregii Rusii	352
Cuvântul XXX. Scrisoare pentru împăcarea cu fostul mitropolit Daniil, deja excomunicat	361
Cuvântul XXXI. Scrisoare către împăratul întregii Rusii, Ioan Vasilievici	368
Cuvântul XXXII. Scrisoare către preotul Silvestru	370
Cuvântul XXXIII. Scrisoare către Așașev despre tafia	372
Cuvântul XXXIV. Scrisoare către diaconul Grigorie	376

Cuvântul XXXV. Scrisoare de mângâiere către cneazul Dimitrie. Despre răbdarea în neazuri	377
Cuvântul XXXVI. Scrisoare către unele călugărițe	382
Cuvântul XXXVII. Scrisoare către cneazul Petru Șuiski	399
Cuvântul XXXVIII. Scrisoare către tânărul Mihail, fiul cneazului Petru Șuiski, despre Hristofor	403
Cuvântul XXXIX. Scrisoare către fratele Grigorie, despre cugetarea: „Doamne, scăpare Te-ai făcut nouă”	404
Cuvântul XL. Către fratele Gheorghe	406
Cuvântul XLI. Scrisoare către o călugăriță, în care o învață să nu se întristeze pentru cei adormiți	407
Cuvântul XLII. Rugăciune către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu; tot aici și despre cauzele suferințelor lui Hristos	412
Cuvântul XLIII. Cântare de mulțumire către Preasfânta Treime, rostită în toată săptămâna luminată a Paștilor	418
Cuvântul XLIV. Despre ce cuvinte se cuvenea să fie spuse de Petru atunci când s-a lepădat	422
de Hristos și „a plâns cu amar”	
Cuvântul XLV. Cuvânt de laudă către cuviosul Ioan, numit „cel Mare”	423
Cuvântul XLVI. Cuvânt de laudă către dumnezeiasca Tomaida, pe care a omorât-o cu sabia socrul său	424
Cuvântul XLVII. Cuvânt de laudă către o muceniță biruitoare, numită Potamia, care înseamnă „apă curgătoare” ...	425
Cuvântul XLVIII. Cuvânt de laudă către un mucenic minunat din vechime, al cărui nume este necunoscut	426
Cuvântul XLIX. Scris către autorul acestei cărți pentru mângâierea și întărirea lui în răbdare atunci când a fost închis în temniță și s-a aflat în neaz	427

Distribuție:

S.C. Egumenița S.R.L.

tel./fax: 0236-326.730

e-mail : editura@egumenita.ro

www.egumenita.ro

Cuviosului părintelui nostru

MAXIM GRECUL

„Sufletele dreptilor sunt în mâna lui Dumnezeu și chinul nu se va atinge de ele. În ochii celor fără de minte, dreptii sunt morți cu desăvârșire și ieșirea lor din lume li se pare mare nenorocire. Și plecarea lor dintre noi, un prăpăd, dar ei sunt în pace. Chiar dacă, în fața oamenilor, ei au îndurat suferințe, nădejdea lor este plină de nemurire. Și fiind pedepsiți cu puțin, mare răsplată vor primi, căci Dumnezeu i-a pus la încercare și i-a găsit vrednici de El” (Înț. lui Sol. 3, 1-5).

Acest cuvânt al Scripturii și-a găsit deplina expresie în persoana Cuviosului Maxim, a cărui viață sfântă s-a scurs, în cea mai mare parte a ei, în temnițe și suferințe, unde a dat dovadă de spirit de sacrificiu, îndurând greutăți spre folosul și mântuirea aproapelui. Acesta este soarta tuturor celor care încep cu adevărat „să slujească Domnului” (Sirah 2, 1). Nu degeaba spune Scriptura că „toți care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigoniiți” (2 Tim. 3, 12). Ei se supun prigonirilor din partea celor de rea-credință, pentru care viața dreptului este insuportabilă. Aceștia spun despre el: „El este pentru noi ca o osândă a gândurilor noastre și ne este greu chiar când ne uităm la el. Căci viața lui nu seamănă cu viața celorlalți și cărările lui sunt schimbate. Înaintea lui suntem socotiți ca necurați și de căile noastre se ferește ca de

o spurcăciune; el fericește sfârșitul celor drepti și se laudă că are pe Dumnezeu drept tată. Deci să vedem dacă cuvintele lui sunt adevărate și să cercetăm ce i se va întâmpla ieșind din această viață Să-l încercăm cu ocări și cu chinuri, ca să vedem cât este de răbdător și să încercăm suferința lui” (Înț. lui Sol. 2, 14-17, 19). Prin aceste trăsături adevărate Scriptura a zugrăvit în Vechiul Testament destinul celui drept pe pământ. Deoarece întotdeauna cuvântul lui Dumnezeu este viu și lucrător, el se împlinește cu o precizie uimitoare în fiecare din cei ce doresc „cu bună credință a viețui în Hristos Iisus”, așa cum vom vedea și din viața dreptului bărbat pomenit aici.

Cuviosul Maxim a fost la origine grec, din orașul Arta din Albania, lângă Epir. S-a născut în jurul anului 1480, din părinți bogați și evlavioși, Manuel și Irina. Tatăl lui a fost un demnitar renumit și s-a distins prin apărarea dreptei credinței ortodoxe, de aceea l-a educat și pe fiul său în spiritul evlaviei și fricii de Dumnezeu.

La început, Maxim a dobândit formația școlară de la însuși părintele său, căci în vremea aceea, din cauza căderii Constantinopolului și subjugării tuturor provinciilor grecești de către mahomedani, toate școlile au fost distruse. Mâna cea distrugătoare a turcului a trecut prin foc și sabie toate cele cu care se mândrea Grecia înaintea celorlalte popoare. În acea perioadă vrednică de milă, învățații Greciei s-au răspândit în toate statele apusene, care, din respect pentru tezaurul literaturii grecești, i-au primit cu dragoste pe savanți și au încurajat științele. Pentru ei erau deschise curțile domnitorilor, catedrele universităților și prietenia celor bogați și renumiți.

Deoarece în Grecia acelor timpuri nu mai era posibil ca o minte însetată de cunoștințe să dobândească o formație școlară mai înaltă, mulți tineri se îndreptau spre țările europene pentru a studia. În acele vremuri, Italia se distingea printr-o grijă deosebită față de științe și pretutindeni în orașele ei cele mai cunoscute se înființau biblioteci. Papii, domnitorii și cetățenii bogați s-au grăbit să salveze manuscrisele grecești de la distrugerea provocată de turcii ignoranți. De aceea, pentru tânărul Maxim era firesc, din dragoste pentru cunoaștere, să caute să se formeze în afara țării sale. De aceea, s-a îndreptat prima dată spre Paris, unde a studiat la renumitul grec Ioan Lascaris teologia, filosofia, istoria, literatura și limbile greaca veche, latina, franceza și italiana.

După ce a terminat studiul la Lascaris, Maxim, dorind să cunoască mai bine limbile vechi, s-a îndreptat spre Veneția. Acolo s-a împrietenit cu renumitul tipograf Aldo Manucci, care avea o cunoaștere profundă a limbilor vechi, deoarece la el întotdeauna se afla un grup de oameni învățați, care îl ajutau la tipărirea cărților alcătuite din manuscrise vechi. Cu ajutorul unor astfel de profesori, Maxim a făcut cunoștință cu operele literare ale vechii Elade, așa încât, mai târziu, el însuși a tradus adesea vechii poeți în operele sale.

Din Veneția, Maxim a plecat în Florența unde, de asemenea, a petrecut mult timp printre învățați. Însă, din păcate, aceștia erau contaminați de credințe păgâne. Dar el, ca o albină înțeleaptă, a extras din filozofie numai ceea ce nu contravenea religiei creștine. În secolul al XV-lea, Italia suferea cumplit de boala necredinței și, așa cum se întâmplă de obicei în urma dreptei

judecăți a lui Dumnezeu pentru lepădarea credinței celei curate, ea a fost lăsată în voia jalnicei superstiții.

Contemporanul lui Maxim, italianul Dominic Beniven vorbește despre acest lucru astfel: „Păcatele și faptele rele s-au înmulțit în Italia pentru că această țară a pierdut credința în Hristos”. Atunci oamenii credeau că totul în lume și, în special, soarta omenească este doar un lucru întâmplător. Câțiva gândeau că totul este condus prin mișcarea și influența stelelor, nu credeau în viața viitoare și râdeau de religie. Filozofii o găseau prea simplă, bună numai pentru femeile bătrâne și incuți. Alții vedeau în ea un vicleșug și o plăsmuire omenească. Așa era în toată Italia, cu deosebire în Florența. Toți bărbații și femeile se îndreptau spre obiceiuri păgâne, credeau în poeți, astrologi și în orice putea fi numit superstiție. Chiar și reprezentanții bisericii apusene își pierduseră credința.

Această contaminare generală a necredinței nu a putut să nu îl influențeze și pe Maxim care, la vârsta lui fragedă, învărtindu-se printre molime, nu a putut să deosebească întotdeauna cu exactitate rătăcirea filozofică de adevărul evanghelic. Însă, din pricina adâncii sale evlavii moștenită de la părinți, s-a învrednicit de o deosebită, tainică și binefăcătoare iluminare care l-a păstrat nevătămat de la înecul în valurile necredinței. „Dacă n-ar fi fost Dumnezeu, Cel ce se îngrijește de mântuirea tuturor, - scrie Maxim - Care să mă miluiască și să mă învrednicească de harul Său și să lumineze gândul meu, atunci demult aș fi murit și eu împreună cu propovăduitorii relei credințe care se aflau acolo”. Și într-adevăr, prin contaminarea generală a necredinței, era imposibil ca, fără ajutorul

deosebit al lui Dumnezeu, tânărul să stea drept când înșiși învățătorii mergeau acolo unde îi trăgea valul obiceiurilor păgâne. De aceea Maxim, nu fără teimei, se minunează de modul în care el a putut să fugă din calea acestui val care înghite tot și cu adevărat îi atribuia vocii lui Dumnezeu dreapta sa credință și faptul că, printre atei fiind, el a rămas nevătămat de patimi și a păstrat credința curată în Dumnezeu.

După ce și-a cules destule informații din științele vremii și a învățat temeinic limbile greacă, latină, franceză și italiană, Maxim a părăsit Florența, însă nu s-a întors în țară, ci s-a îndreptat spre Athos, preferând viața liniștită și singuratică în loc de zarva lumească.

Unii teologi consideră că alegerea unui astfel de mod de viață de către Maxim s-a făcut sub influența propovăduirii unui renumit predicator de atunci. În Florența el l-a ascultat pe renumitul Savonarola care, cu înfocata râvnă a prorocului de demult, demasca desfrâul locuitorilor Florenței și îi chema la pocăință. Cuvântul lui însuflețit a avut o mare influență, astfel încât societatea semipăgână și răsfățată a lepădat desfătărilor deșarte și a trecut la nevoințe aspre, la pocăință și la fapte de milostenie. Însă autoritatea bisericească a pus capăt activității marelui predicator care și-a imortalizat învățătura prin moarte mucenicească pe rug. În acea vreme învățații, chiar și cei din rândul preoților, își băteau joc de biserică și nu își ascundeau necredința. Când apăreau personalități care se străduiau să trezească în societatea creștină credința cea vie și lucrătoare, biserica latină îi persecuta, îi întemnița și îi tortura; căci, năzuind mai înainte de toate spre puterea acestei lumi, ea cerea de la fiii săi doar supunere oarbă și socotea